

- vedoucím sociálních odborů krajských úřadů
- vedoucím oddělení sociálně-právní ochrany dětí krajských úřadů
- vedoucímu odboru správních činností ve zdravotnictví a sociální péči Magistrátu hl. m. Prahy
- vedoucí oddělení sociální péče Magistrátu hl. m. Prahy
- vedoucím sociálních odborů obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

Váš dopis značky   ze dne

Naše č.j.
MPSV-2018/161695-231

Vyřizuje
Ing. Zdenka Kainarová

V Praze dne
17. 12. 2018

Vážená paní vedoucí, vážený pane vedoucí,

odbor ochrany práv dětí Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) Vám zasílá informační dopis k využití finančních prostředků ze zvláštní účelové dotace ze státního rozpočtu pro obce s rozšířenou působností a hl. město Prahu (dále „ORP“) na výkon agendy sociálně-právní ochrany dětí vedené pod účelovým znakem 13011 (dále jen „dotace“).

Dovolte mi úvodem shrnout zaměření a účel dotace na výkon sociálně-právní ochrany (dále jen „SPO“) tak, jak je vymezuje *Metodika MPSV pro poskytování dotací ze státního rozpočtu obcím s rozšířenou působností a hl. m. Praze na výkon agendy sociálně-právní ochrany dětí* (dále jen „Metodika“). Dle ní je dotace určena výhradně na plnění povinností příjemce dotace, které pro něj vyplývají ze zákona č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů* (dále jen „zákon č. 359/1999 Sb.“) a z vyhlášky č. 473/2012 Sb., *o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí* (dále jen „vyhláška č. 473/2012 Sb.“).

Primárním účelem dotační podpory je financování osobních výdajů spojených se zaměstnáváním sociálních pracovníků zařazených na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností (dále jen „OÚ ORP“) k výkonu SPO. Metodika umožňuje financování jiných běžných výdajů, které přímo souvisejí s výkonem této agendy, čímž je příjemcům umožněno hradit i provozní a věcné výdaje spojené s poskytováním SPO za podmínek stanovených v Metodice, a v některých případech i osobní výdaje na pracovníky, kteří nejsou zařazeni k přímému výkonu SPO, nicméně se na výkonu této agendy dílčím způsobem podílejí (např. jako administrativní pracovníci, právníci či vedoucí odboru), ačkoliv nejsou vázáni povinností řídit se v plném rozsahu požadavky standardů kvality SPO. Pravidlem však vždy musí v těchto případech být hodnocení nezbytnosti ostatních výdajů a zároveň soulad působení těchto pracovníků s povinnostmi orgánu sociálně-právní

ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) řídit se při výkonu SPO standardy kvality SPO uvedenými v příloze č. 1 vyhlášky č. 473/2012 Sb.

Dovoluji si Vás upozornit na to, že v souvislosti s narůstajícím objemem prostředků přidělovaných ze státního rozpočtu ORP z dotace na výkon agendy SPO nelze do budoucna vyloučit v zájmu dlouhodobé udržitelnosti titulu omezení úhrady některých výdajů, především těch provozních, hrazených dříve z dotace (viz tabulka níže s přehled finančních prostředků přerozdělovaných v letech 2014 - 2018).

Tab. č. 1 Výše prostředků vynaložených z dotace MPSV na výkon SPO v letech 2014 - 2018

Rok	Výše vynaložených prostředků
2018	1 339 908 642 Kč
2017	1 335 172 876 Kč
2016	1 199 231 612 Kč
2015	1 129 270 521 Kč
2014	961 707 903 Kč

Zástupci Ministerstva financí upozornili zástupce MPSV na společném jednání k navýšení objemu finančních prostředků dotace pro rok 2018, že se jedná o mimořádně vstřícný a vůči potřebám ORP šetrný transfer, neboť nastavuje široké spektrum uznatelných výdajů spojených s poskytováním SPO ve správním obvodu OÚ ORP. Poukázali rovněž na to, že formulaci ustanovení § 58 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. nelze vykládat v tom smyslu, že veškeré náklady výkonu agendy SPO vzniklé ORP beze zbytku nese stát. Do budoucna je za účelem udržitelnosti tohoto dotačního programu potřebné hledat cesty k tomu, aby byly financovány skutečně nezbytné výdaje spojené s činnostmi na úseku SPO, s čímž souvisí i záměr omezit spektrum uznatelných výdajů.

Jako poskytovatel dotace a správce prostředků určených ORP k financování přenesené působnosti na úseku SPO je MPSV povinno zajistit, aby byly tyto prostředky využity účelně, hospodárně a efektivně. Při kontrolách dodržování těchto zásad v praxi však bylo zjištěno, že v mnoha případech nejsou ze strany příjemců dotace dodržovány. Část ORP si nárokuje prostředky z dotace na činnosti, které nelze považovat za výkon SPO či jinak nedodržuje podmínky pro využívání dotace stanovené v Metodice. Cílem dopisu je tedy v rámci metodické podpory vysvětlit zástupcům krajských úřadů a ORP, jaké výdaje jsou z hlediska působnosti ORP podle zákona č. 359/1999 Sb. uznatelné pro úhradu z dotace a seznámit je v rámci prevence nedostatků při čerpání dotace s příklady nejčastějších pochybení v této oblasti. Příklady vycházejí ze zkušeností MPSV získaných v rámci řízení o přiznání doplatků dotace na výkon SPO za rok 2017, dále se opírají o kontrolní zjištění z finančních kontrol ORP prováděných MPSV v oblasti čerpání prostředků dotace na výkon SPO a vychází i z dotazů nejčastěji řešených v přímé komunikaci MPSV s ORP. Příklady jsou řazeny do obecnějších tematických okruhů.

1. Zařazení pracovníka bez odpovídající odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka na OÚ ORP k výkonu SPO

1.1 Zařazení pracovníka k výkonu SPO, který si doplňuje vzdělání, po jehož absolvování v budoucnu splní podmínku odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka

MPSV zaznamenalo požadavek na úhradu osobních výdajů spojených se zaměstnáním pracovníků na hlavní pracovní poměr (případně i na dohody mimo pracovní poměr) zařazených k výkonu SPO, aniž by tito pracovníci splnili podmínku stanovenou v kritériu 5a) standardů kvality SPO, na základě níž by měli disponovat odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka dle § 110 odst. 4 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o sociálních službách“). Jednalo se o zaměstnání studentů studijních programů na vyšších odborných či vysokých školách, po jejichž absolvování teprve splní pracovníci podmínku odborné způsobilosti. Tyto výdaje nejsou z hlediska dotace uznatelné. Zároveň touto praxí příjemce dotace porušil povinnost stanovenou v § 9a odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., na základě něhož se musí při výkonu SPO řídit standardy kvality SPO, neboť porušil požadavek kritéria 5a) standardů kvality SPO.

Při kontrolách popisů pracovních míst/náplní práce bylo zjištěno, že byla pozice těchto pracovníků označena jako „administrativní“ nebo „pomocný“ pracovník, nicméně z vymezení pracovních činností vyplynulo, že se tito pracovníci jednoznačně podíleli na zajišťování odborných činností SPO, pro jejichž výkon by jednoznačně měli splňovat kvalifikační předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka. Jednalo se např. o pracovní činnosti jako poskytování odborného poradenství na úseku SPO, depistáže a návštěvy v rodinách, vedení pohovorů s rodiči s cílem dovést je k dohodě v rámci aplikace „Cochemské praxe“, sepisování návrhů na soud ve věcech výchovy a výživy nezaopatřených dětí, návštěva nezletilých v zařízeních ústavní péče či ochranné výchovy v rámci sledování výkonu ústavní výchovy.

Je důležité zde zdůraznit, že odborná způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka je klíčovým vstupním předpokladem pro působení pracovníka na OSPOD. Tuto podmínku by tedy měl splňovat od začátku svého zařazení k výkonu SPO (tj. už při zahájení pracovního poměru či při přeřazení k výkonu SPO z jiné pracovní pozice vykonávané na úřadě). Sociálním pracovníkům OSPOD není umožněno, aby si v průběhu pracovního poměru, v rámci něhož vykonávají SPO, doplnili kvalifikační předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka. Podmínka odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka nevyplývá jen z kritéria 5a), ale má vazbu i na § 1 odst. 2 zákona o sociálních službách, z něhož vyplývá, že sociální pracovníci působící v SPO musí splňovat předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka podle tohoto zákona.

Jiná situace nastává u druhé podmínky stanovené kritériem 5a), podle níž by měli pracovníci OSPOD splňovat zvláštní odbornou způsobilost (dále jen „ZOZ“) na úseku SPO. V případě ZOZ totiž zákon č. 312/2002 Sb., *o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů* (dále jen „zákon č. 312/2002 Sb.“) umožňuje v ustanovení § 21 odst. 1 písm. a), aby výjimečně správní činnosti stanovené prováděcím právním předpisem vykonával i úředník, který nemá ZOZ, a to však nejdéle po dobu 18 měsíců od vzniku pracovního poměru úředníka k územnímu samosprávnému celku nebo ode dne, kdy začal vykonávat správní činnost, pro jejíž výkon je prokázání ZOZ předpokladem. Tato výjimka však neplatí pro odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka, která se řídí zákonem o sociálních službách.

MPSV dále zaznamenalo, že v praxi také dochází k uzavírání dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, a to na dočasnou výpomoc, na základě nichž jsou přijímáni pracovníci, kteří na OSPOD dříve působili, své působení však museli ukončit z důvodu nesplnění kvalifikačních předpokladů k výkonu povolání sociálního pracovníka. Ačkoliv předpoklady nesplňují, je jim na OSPOD svěřován výkon odborných činností v rámci výkonu SPO, nikoli jen pomocné práce administrativního rázu.

Dle platné Metodiky je možné zaměstnání pracovníků bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka pro účely výkonu specifických administrativních činností, které vyplývají ze zákona č. 359/1999 Sb. nebo z prováděcích právních předpisů (tyto činnosti zahrnují např. výpomoc se zakládáním a vedením spisové dokumentace o dětech a v oblasti náhradní rodinné péče (dále jen „NRP“), zpracování statistických výkazů, organizační zajištění případových konferencí, pořizování protokolů z jednání vedených zaměstnanci OSPOD, apod.). Do okruhu jimi vykonávaných činností však už nespádají ty, pro jejichž výkon už pracovníci musí splňovat odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka (např. vyhodnocování situace ohroženého dítěte a jeho rodiny, tvorba individuálního plánu ochrany dítěte, správní řízení v souvislosti s aplikací výchovných opatření, šetření v rodinách, poskytování odborného poradenství, atd.).

1.2 Úkony pracovníků zaměstnaných na OSPOD pro účely výkonu specifických administrativních činností

V Metodice je zmíněna jako jedna ze specifických administrativních činností, kterou mohou administrativní pracovníci bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka vykonávat pořizování protokolů z jednání vedených zaměstnanci OSPOD. Touto činností je myšleno pořizování protokolů o ústním jednání či o ohledání provedeného v domácnosti, v níž dítě žije, ve smyslu § 18 zákona č. 500/2004 Sb., *správní řád* (dále jen „správní řád“), tj. protokolu, který je dokladem o provedení správního úkonu, jež by měl klient jako účastník odsouhlasit a podepsat. Administrativní pracovníci by však už neměli být využíváni

k tomu, aby **pravidelně doprovázeli sociální pracovníky OSPOD** na běžná jednání s klienty či s osobami zainteresovanými do řešení případů dětí v terénu, při nichž sociální pracovník poskytuje klientovi poradenství, zjišťuje důvěrné informace a využívá jiné nástroje sociální práce.

Důležitým předpokladem aplikace nástrojů sociální práce je vztah založený na důvěře klienta v sociálního pracovníka, důvěrnost informací, soukromí a bezpečí. K naplnění těchto předpokladů kvality SPO je zcela zásadní, aby pracovník, který se těchto jednání účastní, splňoval požadavky kritéria 5a) standardů kvality SPO, podle nichž má splňovat kvalifikační předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka a ZOZ na úseku SPO. Tyto předpoklady administrativní pracovníci nesplňují, je zde tedy riziko, že svým jednáním naruší průběh setkání, a zároveň budou vystaveni neúměrné psychické zátěži vzhledem k tomu, že na tento typ práce nejsou odborně připraveni.

Klíčovou je rovněž symetrie vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem a partnerský přístup, kterému neprospívá, když jsou při běžných jednáních (např. v domácnosti klienta, v ústavním zařízení při sledování výkonu ústavní péče) zástupci OSPOD oproti klientovi v početní převaze, což posiluje klientovo závislé postavení, zároveň tak nejsou naplněny klíčové zásady práce s klientem jako soukromí a důvěrnost informací. I z důvodu navození atmosféry otevřenosti a důvěry není vhodné, aby byl na obvyklých schůzkách přítomen administrativní pracovník, který informace osobního (někdy i intimního) charakteru slyší a pouze zaznamenává, aniž by ze své pozice do jednání vstupoval a podílel se výkonu odborných činností. Na jednání v soukromí, které není úředním úkonem, má klient právo i z hlediska standardů kvality SPO za předpokladu, že situace nevykazuje znaky rizikové situace, kdy je ohroženo bezpečí a zdraví sociálního pracovníka OSPOD.

Sociální pracovníci OSPOD by si také jako koordinátoři případu měli sami zpracovávat záznamy z jednání s klienty, které probíhá jako součást sociální práce při řešení případu ohroženého dítěte tak, aby byly použitelné pro další poskytování SPO, k čemuž využívají i svou odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka a ZOZ na úseku SPO. Hradit z dotace na výkon SPO osobní výdaje na administrativního pracovníka, který za sociální pracovníky OSPOD (koordinátory případů) zpracovává záznamy z běžných jednání s klientem, nikoli protokoly o úředním jednání dle § 18 správního řádu, lze považovat za neúčelné využití dotace na výkon SPO.

V praxi bylo zaznamenáno, že došlo k přiznání zvláštních příplatků administrativním pracovníkům právě za jejich účast při běžných jednáních sociálního pracovníka OSPOD s klienty v jejich domácnosti, ve škole či v jiném prostředí než v prostorách OSPOD, které nebylo úředním jednáním ve smyslu § 18 správního řádu. Důvodem přiznání zvláštních příplatků byla jejich psychická zátěž spojená s účastí na běžných jednáních s klienty, která vyplývala z toho, že nebyly na tento typ práce odborně způsobilí. Nutno dodat, že zvláštní příplatky administrativním pracovníkům za účast

na úkonech, ke kterým nejsou odborně způsobilí, nelze považovat za uznatelný výdaj z dotace na výkon SPO.

Charakter činností administrativních pracovníků je tedy i dle platné Metodiky takového rázu, že by se tito pracovníci neměli dostávat do situací, které by u nich zakládaly nárok na zvláštní příplatek (tj. neměli by vstupovat při poskytování sociální práce do domácností klientů, účastnit se sledování výkonu ústavní a ochranné výchovy při návštěvách dětí v zařízeních a jakkoli se podílet na odborných činnostech sociálních pracovníků OSPOD). S ohledem na nejčastější pochybení, která byla zaznamenána při kontrolách popisů pracovních míst/pracovních náplní administrativních pracovníků zde uvádíme výčet činností, na kterých se **NESMÍ pracovník bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka podílet:**

- depistážní činnosti (vyhledávání dětí, na které se SPO zaměřuje podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb.);
- sociálně právní poradenství podle § 11 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.;
- sociální šetření podle § 19 odst. 4, § 29 odst. 2, § 42 odst. 7 písm. a), § 52 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.;
- výkon funkce koordinátora případu, který řídí a koordinuje výkon SPO u konkrétních ohrožených dětí vedených v evidenci OSPOD dle kritéria c) standardů kvality SPO;
- vyhodnocování situace dítěte a rodiny a tvorba individuálního plánu ochrany dítěte podle § 10 odst. 3 písm. c), d) zákona č. 359/1999 Sb.;
- svolání, rozhodování o složení, řízení a facilitace případové konference podle § 10 odst. 3 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb.;
- příprava návrhů k soudu podle § 14 odst. 1, § 16 a § 27a odst. 7 zákona č. 359/1999 Sb.;
- vedení správního řízení podle § 12 odst. 1, § 13 odst. 1, § 53 odst. 5 a § 55 odst. 6 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb.;
- zastupování úřadu při výkonu opatrovnictví nebo poručenství dítěte podle § 17 zákona č. 359/1999 Sb.;
- plnění úkolů OÚ ORP v oblasti NRP a při zprostředkování NRP podle § 19 odst. 1, 3, § 21 a § 27a odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.;
- plnění úkolů OÚ ORP v souvislosti s výkonem pěstounské péče podle § 47a až § 47c zákona č. 359/1999 Sb.;
- výkon specializované agendy SPO dle požadavků kritéria 4c) standardů kvality SPO, do níž lze zařadit kromě specializace na agendu NRP i specializaci zaměřenou na sociální kuratelu pro děti a mládež podle § 31 až § 34 zákona č. 359/1999 Sb. a na agendu ochrany týraných a zneužívaných dětí.

2. Poskytování psychologických služeb na pracovišti OSPOD

2.1 Splnění podmínek stanovených kritériem 5a) u zaměstnanců OÚ ORP v hlavním pracovním poměru působících na pozici psychologa, jenž pro OSPOD zajišťuje psychologické služby

MPSV zaznamenalo při řízení o přiznání doplatku dotace za rok 2017, že jsou na některých OÚ ORP zaměstnání psychologové na hlavní pracovní poměr, kteří jsou různým způsobem zařazení do organizační struktury OÚ ORP (není pravidlem, že jsou zařazení do útvaru, který na úřadě odpovídá za výkon SPO) a poskytují v odlišném rozsahu pro potřeby OSPOD psychologické služby. Toto působení psychologů - zaměstnanců OÚ ORP v hlavním pracovním poměru vůči úřadu je dle názoru MPSV v mnoha ohledech problematické.

Předně bylo v rámci řízení o doplatcích zjištěno, že se v mnoha případech činnosti psychologů zaměstnaných na OÚ ORP na hlavní pracovní poměr vymykaly rozsahu činností daných zákonem č. 359/1999 Sb. a ve většině případů tito pracovníci neplnili podmínku ZOZ na úseku SPO. Pracovní pozice jsou v takových případech ze strany OÚ ORP vysvětlovány jako „nezávislé“ na OSPOD nebo že psychologové nejsou úředníci ve smyslu zákona č. 312/2002 Sb., a z tohoto důvodu také nemusí splňovat dle vyjádření příjemce dotace podmínku ZOZ na úseku SPO stanovenou v kritériu 5a) standardů kvality SPO.

S výše uvedeným tvrzením příjemců dotace se však nelze ztotožnit za předpokladu, že jsou tito psychologové v pracovním poměru vůči úřadu a jejich pozice je součástí jeho organizační struktury (zařazená nejčastěji do odboru sociálních věcí či odboru školství). V těchto případech nelze uplatnit ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 312/2002 Sb., které uvádí výčet zaměstnanců územního samosprávného celku, na něž se požadavky tohoto zákona nevztahují. Do tohoto výčtu patří zaměstnanci územního samosprávného celku:

- zařazení v jeho organizačních složkách (např. v příspěvkových organizacích zřízených obcí);
- zařazení jen v jeho zvláštních orgánech;
- vykonávající pomocné, servisní nebo manuální práce nebo kteří výkon takových prací řídí.

Do těchto kategorií však zaměstnanci úřadů působící na pozici psychologa nespádali.

Dalším vodítkem, z něhož vyplývá, že by měli zaměstnanci v pracovním poměru vůči úřadu, kteří pro OSPOD vykonávají psychologické služby, splňovat podmínku ZOZ je náplň jejich práce. Zde se u psychologů zpravidla vyskytují činnosti, které mají jednoznačně vazbu na činnosti ukotvené v zákoně č. 359/1999 Sb. (např. poskytování poradenské činnosti ohroženým dětem a jejich rodičům, odborná spolupráce s dalšími spolupracujícími subjekty ve prospěch klientů OSPOD, poskytování krizové intervence, účast na případových konferencích, atd.). Nejčastěji

byla při kontrolách náplní práce psychologů zaznamenána vazba jimi vykonávaných činností na poradenskou činnost podle § 11 zákona č. 359/1999 Sb., která je ze strany OÚ ORP zajišťována při řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě, při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené, při překonávání psychických problémů u dětí, které mohou vést k negativním projevům v jejich chování.

Vzhledem k tomu, že charakter činností psychologa uvedených v náplni práce psychologů odpovídá činnostem svěřeným zákonem č. 359/1999 Sb. OÚ ORP, nelze tvrdit, že se zaměstnanec úřadu na pozici psychologa nepodílí na výkonu správních činností ve smyslu § 2 odst. 3 zákona č. 3012/2002 Sb., v němž je uvedeno, že se správními činnostmi rozumí plnění úkolů v samostatné nebo v přenesené působnosti územního samosprávného celku podle zvláštních právních předpisů. Tímto právním předpisem je v kontextu činností psychologa zákon č. 359/1999 Sb., z jehož ustanovení § 58a vyplývá, že působnosti stanovené OÚ ORP podle tohoto zákona jsou výkonem přenesené působnosti, tj. psycholog se na základě tohoto ustanovení podílí ve vztahu k cílové skupině OSPOD na správních činnostech, a proto by měl splňovat podmínku ZOZ na úseku SPO tak, jak je to požadováno i v kritériu 5a) standardů kvality SPO závazných pro OSPOD.

Tím, že referent odboru sociálních věcí nespĺňuje podmínku ZOZ, ačkoliv se na výkonu SPO podílí, porušuje OSPOD nejen požadavek kritéria 5a) standardů kvality SPO, ale také § 21 odst. 1 zákona č. 312/2002 Sb., na základě něhož zajišťuje územní samosprávný celek správní činnosti stanovené prováděcím právním předpisem (tj. zákonem č. 359/1999 Sb.) prostřednictvím úředníků, kteří prokázali ZOZ (výjimky z této povinnosti jsou stanoveny v § 21 odst. 2 zákona č. 312/2002 Sb.).

Co se týče splnění druhé podmínky kritéria 5a) standardů kvality SPO u psychologů, tj. splnění podmínky odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka podle § 110 odst. 4 zákona o sociálních službách, je dle stanoviska MPSV umožněno, aby na OSPOD působil psycholog bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka, který však může vykonávat pouze omezený rozsah činností podle zákona č. 359/1999 Sb., které jsou uvedeny níže:

- § 11 odst. 1 písm. a), na základě něhož psycholog pomáhá rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě;
- § 11 odst. 1 písm. b), na základě něhož psycholog poskytuje a zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené;
- § 11 odst. 1 písm. c), na základě něhož psycholog pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s problémy s péčí o dítě a jeho výchovou;

- § 11 odst. 1 písm. d) na základě něhož psycholog poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte;
- § 32 odst. 2 písm. a) na základě něhož psycholog působí proti opakovaným poruchám v chování a jednání dětí se zvláštní pozorností věnovanou pachatelům trestné činnosti;
- § 32 odst. 2 písm. e) na základě něhož psycholog pomáhá dětem vyžadujícím zvýšenou pozornost překonat psychické problémy, které mohou vést k negativním projevům v jejich chování.

Psycholog bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka nemůže zastávat roli koordinátora případu ohroženého dítěte, který odpovídá u konkrétních dětí za průběh poskytování SPO. Může se z psychologického hlediska podílet na vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny či na tvorbě a realizaci dílčích kroků uvedených v individuálním plánu ochrany dítěte. Je možné jej zapojit do realizace případových konferencí, případně do dalších činností v rozsahu působnosti OÚ ORP na úseku SPO, pro jejichž provádění není potřebná odborná způsobilost pro výkon povolání sociálního pracovníka. Garancí odborného výkonu stanoveného rozsahu činností psychologa bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka, který je zaměstnancem úřadu, je to, že splňuje alespoň druhou podmínku kritéria 5a), a to ZOZ pro správní činnosti na úseku SPO.

Metodika pro rok 2018 stanovila podmínku, kdy nelze OÚ ORP hradit osobní výdaje spojené se zaměstnáním psychologů v pracovním poměru vůči úřadu, kteří se dle náplně práce podílejí na činnostech podle zákona č. 359/1999 Sb. za předpokladu, že nesplňují obě podmínky dané kritériem 5a) standardů kvality SPO (odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka a ZOZ na úseku SPO). V souladu s předchozími stanovisky MPSV vydanými v reakci na dotazy příjemců dotace k zaměstnávání psychologů pro účely zajišťování psychologických služeb OSPOD, **lze tedy připustit zaměstnání psychologa na hlavní pracovní poměr a úhradu souvisejících osobních výdajů z dotace na výkon SPO i v případě, kdy nesplňuje odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka. Podmínka ZOZ pro správní činnosti na úseku SPO je však vždy vyžadována.**

2.2 Charakter a rozsah pracovních činností vykonávaných pro OSPOD psychology - zaměstnanci OÚ ORP v hlavním pracovním poměru

Dalším problematickým aspektem působení psychologa - zaměstnance úřadu, který zajišťuje pro OSPOD psychologické služby, je to, že vykonává činnosti, které mu buď nepřísluší s ohledem na jeho odbornost či tyto činnosti z hlediska obsahového zaměření a charakteru neodpovídají tomu, co by měl psycholog z hlediska zákon č. 359/1999 Sb. pro OSPOD vykonávat.

Příkladem takové činnosti je to, že zpracovává u dětí vedených v evidenci OSPOD zprávy pro soud, policii, školy a další instituce. Tímto se jeho činnost vymyká rozsahu činností, na nichž se může psycholog bez odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka a nezřídka i bez ZOZ na úseku SPO při výkonu SPO podílet. Za vypracování těchto zpráv by měli odpovídat sociální pracovníci OSPOD - koordinátoři případu dětí, kteří řídí a koordinují práce při řešení případu ohrožených dětí, neboť ti disponují díky intenzivnímu kontaktu s dítětem a jeho rodinou největším rozsahem informací o jejich situaci a mají mít největší přehled o poměrech ohroženého dítěte a jeho rodiny. Neočekává se, že tyto zprávy budou odborným psychologickým posudkem, k jehož zpracování je potřebná odborná kvalifikace psychologa. Pokud by byl takový kvalifikovaný posudek potřebný, soud by zadal znalecký posudek z oboru psychologie. Není tedy účelné z dotace hradit činnosti psychologa, které by tento pracovník fakticky vykonávat neměl. Psycholog se může nanejvýš podílet na zpracování dílčího podkladu pro účely těchto zpráv, z nichž bude následně koordinátor případu čerpat.

Za účelné čerpání dotace nelze rovněž považovat, pokud jsou z ní hrazeny osobní výdaje na psychologa, který provádí individuální a skupinová psychologická vyšetření dětí a mládeže vedených v evidenci OSPOD podle stanovených postupů a požadavků škol nebo kontaktní činnost zaměřenou na jednotlivce a skupiny se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti. K tomuto účelu by měly školy využívat vlastní nástroje v rámci školské soustavy, a to buď školní psychology, nebo školská poradenská pracoviště.

Oporu v zákoně č. 359/1999 Sb. nemá u psychologů – zaměstnanců OÚ ORP ani poskytování psychoterapeutických služeb, rozvodového a porozvodového poradenství, a to vzhledem k tomu, že takové činnosti zákon OÚ ORP nesvěřuje. Z principu není vhodné, aby psychoterapii prováděl zaměstnanec OÚ ORP podílející se na výkonu SPO. Základním předpokladem úspěšné psychoterapie je vztah důvěry mezi psychoterapeutem a klientem a důvěrnost sdělených informací klientem, které psychoterapeut využívá výhradně pro účely psychoterapie. Psycholog, který je zaměstnancem úřadu, takovým nezávislým odborníkem není, neboť má zaměstnaneckou vazbu na úřad, který do řešení případu skrze pracovníky OSPOD vstupuje a výrazně z hlediska své působnosti ovlivňuje výsledek řešení situace dítěte, přičemž k tomuto účelu může využít i informace sdělené psychologovi klientem při jeho terapeutickém působení, který nemá možnost z hlediska zapojení do činností OSPOD důvěrné informace zamlčet. Z informací poskytnutých příjemci dotace vyplývalo, že údaje zjištěné v rámci psychologického poradenství a při poskytování psychoterapeutických služeb pak byly využity pro potřeby psychologického vyšetření a zpracování zpráv pro účely soudního řízení či zpráv pro jiné instituce. Tyto postupy jsou v rozporu s profesní etikou a z tohoto důvodu by služby terapeutického charakteru měly být vždy zajišťovány externím nezávislým odborníkem.

3. Výkon agendy SPO zaměstnanci zařazenými na OSPOD k výkonu SPO na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr

MPSV je toho názoru, že lze zajistit výkon SPO prostřednictvím zaměstnanců, kteří budou na OSPOD zařazeni k výkonu SPO na základě uzavřených dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, a to pouze krátkodobě v mimořádných případech, kdy je potřebné vyřešit krizovou situaci týkající se odpovídajícího personálního zabezpečení výkonu SPO např. v období dlouhodobé pracovní nepřítomnosti některého ze zaměstnanců OSPOD. I tito zaměstnanci zařazení k výkonu SPO však musí splňovat požadavky dané kritériem 5a) standardů kvality SPO, tj. odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka a zvláštní odbornou způsobilost pro výkon správních činností při SPO.

Je důležité mít na paměti, že zaměstnanec OSPOD zařazený k výkonu SPO je úředníkem územního samosprávného celku, na něhož se vztahují požadavky zákona č. 312/2002 Sb., včetně ustanovení § 10, podle něhož by měl úředník působit na územním samosprávném celku na základě uzavřeného pracovního poměru na dobu neurčitou. Tento zákon umožňuje pouze v případě, že je potřeba zajistit časově omezenou správní činnost nebo nahradit dočasně nepřítomného úředníka, zejména v případě jeho mateřské nebo rodičovské dovolené, či pracovní neschopnosti, u níž lze předpokládat, že bude delší než 3 měsíce, dále z důvodu výkonu vojenské služby nebo výkonu veřejné funkce, že lze uzavřít se zaměstnancem zařazeným na OSPOD k výkonu SPO pracovní smlouvu na dobu určitou.

Mimořádné působení zaměstnanců na OSPOD na základě uzavřené dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (např. na základě dohody o pracovní činnosti) musí zohledňovat požadavky kritéria 4a) standardů kvality SP, na základě něhož by měl mít OSPOD určený v rámci stanovené organizační struktury počet pracovních míst a zpracované pracovní profily jednotlivých zaměstnanců zařazených v rámci OÚ ORP k výkonu SPO. Personální obsazení místa pracovníkem, který je zařazený k výkonu SPO na základě dohody, musí být znázorněno v organizační struktuře OSPOD. Platí zde, že by i tito zaměstnanci měli mít zpracovaný pracovní profil (popis pracovního místa).

V praxi by nemělo docházet k situacím, kdy na OSPOD působí na základě dohody pracovník zařazený k výkonu SPO, přičemž však není jeho pozice zahrnuta do organizační struktury OSPOD. V důsledku toho OSPOD nenaplnuje podmínky kritéria 4b), neboť nemá formálně vytvořen odpovídající počet pracovních míst, tj. nenaplnuje požadavek, na základě něhož by měl OSPOD mít adekvátní počet zaměstnanců přiměřený spádovému obvodu OSPOD se zohledněním náročnosti výkonu SPO v jeho správním obvodu. Pracovníci poskytující SPO na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr by tedy měli být započítáni do počtu zaměstnanců zajišťujících výkon SPO, a to s ohledem na výši úvazku, na níž tuto agendu na základě dohody vykonávají. Platí zde samozřejmě, že by měli naplňovat i další požadavky standardů kvality SPO (např. měli by mít odpovídající zázemí

a materiálně technické vybavení, mít přístup k průběžnému vzdělávání a supervizi, atd.).

Závěrem je třeba připomenout, že na ORP jako zaměstnavatele se vztahuje zákonná povinnost zajistit plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru (viz § 74 odst. 1 zákoníku práce). Přijímání zaměstnanců na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr za účelem zajištění plnění úkolů OÚ ORP na úseku SPO proto musí skutečně představovat pouze výjimečné a dočasné řešení a nesmí být běžným postupem nebo déletrvajícím stavem.

4. Poskytování mediací a asistovaných kontaktů pracovníky OSPOD

OSPOD nemůže v rámci svých činností poskytovat mediace, a to z těchto důvodů:

- Dle vymezení SPO v § 1 odst. 1 zákona o SPOD zastává OSPOD v rámci veřejné správy roli garanta nejlepšího zájmu dítěte. Jeho úkolem tak primárně není dosáhnout takového řešení, které bude nutně smírné, ale takového, které bude v nejlepším zájmu dítěte.
- I mediátor by měl při mediaci zohledňovat zájem dítěte, nicméně z hlediska řešení v nejlepším zájmu dítěte nedisponuje při dojednávání vzájemné dohody mezi rodiči jinými než čistě nedirektivními „měkkými“ nástroji. V případě OSPOD je tomu jinak. Pro něj je předním hlediskem nejlepší zájem dítěte, a proto není vždy a ve všech případech jeho primárním cílem dosáhnout dohody mezi rodiči. Na dohodu nemůže přistoupit v situacích, kdy konflikt mezi rodiči sice spěje ke smírnému řešení, toto řešení však není v zájmu dítěte a pro dítě by mohlo znamenat ohrožení jeho příznivého vývoje. Zákon o SPOD proto také svěřuje OSPOD řadu nástrojů na ochranu nejlepšího zájmu dítěte, včetně nástrojů donucovací povahy (např. možnost uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc). Z tohoto důvodu také zákon o SPOD nepočítá s tím, že by měl OSPOD plnit funkci mediátora. Z mnoha jeho ustanovení naopak jasně vyplývá, že pokud bude v konkrétním případě mediace mezi rodiči pro zajištění nejlepšího zájmu dítěte nezbytná, bude úloha OSPOD spočívat pouze v jejím zprostředkování. Tento závěr ve vztahu k OÚ ORP jasně vyplývá z § 12 odst. 1 písm. c) a § 13 odst. 1 písm. d) zákona o SPOD a plně odpovídá skutečnosti, že OSPOD nemůže být nikdy ve vztahu k řešení situací, které se týkají dítěte, prost jakýchkoli donucovacích pravomocí.
- Role OSPOD a role mediátora jsou neslučitelné i z hlediska principu důvěrnosti, který je pro poskytování mediace stěžejním. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci zakotvuje v § 9 pro zapsané mediátory i pro další osoby, které se s mediátorem podílejí na zajištění přípravy a průběhu mediace, povinnost mlčenlivosti o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděli v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, přičemž této povinnosti mohou být dle § 9

odst. 2 zákona o mediaci zproštění pouze dohodou stran. OSPOD má naopak povinnost náležitým způsobem zohlednit všechny skutečnosti, které jsou mu o situaci dítěte a jeho rodiny známy. V případě, že v průběhu mediace vyjdou najevo skutečnosti, které jsou významné z hlediska posouzení a určení nejlepšího zájmu dítěte, není OSPOD oprávněn tyto skutečnosti ignorovat, ale musí s nimi dále pracovat ve spolupráci s dalšími relevantními institucemi. Tento rozpor v postavení mediátora a OSPOD přitom nelze odstranit ani tím, že je mediace vedena jiným pracovníkem, než je koordinátor případu konkrétního dítěte.

- V neposlední řadě je třeba poukázat na to, že se činnost OSPOD vymyká z mezí zákonnosti výkonu veřejné moci v těch případech, kdy přistoupí k poskytování mediace. Orgány veřejné správy, kam nepochybně spadá též OSPOD, musí důsledně respektovat zásadu zákonnosti, formulovanou na ústavní úrovni v čl. 2 odst. 3 Ústavy ČR a v čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, na zákonné úrovni v § 2 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, tj. uplatňovat svou pravomoc pouze k těm účelům, k nimž mu byla zákonem nebo na základě zákona svěřena, a v rozsahu, v jakém mu byla svěřena. Svému zákonnému postavení a funkci nesmí dávat jiný účel a obsah, než jak pro něj tyto vyplývají ze zákona, a to navíc takovým způsobem, který naopak může plnění jeho zákonem uložených povinností problematizovat z důvodu souběhu dvou vzájemně neslučitelných funkcí, v jejichž důsledku se příslušný orgán veřejné správy může objektivně dostávat do střetu zájmu.

Výše uvedené neznamena, že by OSPOD neměl v případě rodičovského konfliktu motivovat rodiče k dosažení vzájemné dohody a případně se s nimi za tímto účelem i setkat. Obsahem této činnosti však OSPOD nesmí nahrazovat institut mediace. Pokud by jeho činnost měla svým obsahem naplňovat znaky mediace, má ze zákona povinnost již další pokračování v dané činnosti svěřit externím profesionálům, tj. mediaci zprostředkovat. Jedině tak bude vytvořený dostatečný prostor pro plné respektování role a funkce OSPOD, jakož i zásad mediačního řízení.

Vzhledem k tomu, že by pracovníci OSPOD neměli poskytovat mediaci, neboť tato činnost ani nemá oporu v zákoně o SPOD, nelze z dotace na výkon SPO hradit část mzdy na pracovníci, která u klientů podle potřeby mediace občas zrealizuje.

Současně je vzhledem k výše uvedeným důvodům a k nepřipustné kumulaci funkcí pracovníků OSPOD nevhodné, aby tuto činnost pracovníci pro klienty daného OSPOD prováděla, byť budou mzdové výdaje hrazeny z jakýchkoliv finančních zdrojů.

Pokud se týká asistence OSPOD při realizaci styku rodiče s dítětem, nespadá tato činnost pod rozsah SPO, která je těmito orgány povinně zajišťována, je však možná, především v případě uložení asistence OSPOD u kontaktu rodičů s dítětem,

případně u předávání dítěte, soudem. Potom jsou mzdové prostředky pracovníka uznatelným výdajem z dotace SPOD.

Uložení asistence OSPOD u kontaktu rodičů s dítětem, případně u předávání dítěte, je v právním řádu výslovně upravena jako jedno z opatření výkonu rozhodnutí o péči o nezletilé v § 503 odst. 1 písm. c) zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Naopak s ohledem na absenci obdobné právní úpravy pro účely nalézacího řízení je do značné míry sporné, zda soud může autoritativně ve výroku svého rozsudku upravit asistenci OSPOD při kontaktu rodičů s dítětem, případně při předávání dítěte mezi rodiči též v nalézacím řízení. S ohledem na zásadu vázanosti výkonu veřejné moci zákonem, která zapovídá, aby orgán veřejné moci činil to, co mu zákon výslovně neukládá, se lze při přiklonit k závěru, že nalézací soud podobnou povinnost OSPOD uložit nemůže, jelikož jakýkoli jiný závěr by nutně znamenal, že vůle soudce může stát nad vůlí zákonodárce a zakládat nové pravomoci orgánům veřejné moci.

Pokud tedy soud ve svém výroku „zaúkoluje“ OSPOD, aby se účastnil kontaktu dítěte s jeho rodičem, nebo asistoval při předávání dítěte, nemůže to být pro OSPOD závazné, jelikož v předmětné části schází soudu nezbytná zákonná pravomoc a jeho rozhodnutí je tak v této části materiálně nevykonatelné. Nicméně OSPOD i v takovém případě, pokud již k němu dojde, měl postupovat citlivě a zohlednit to, zda by jeho nepřítomnost při kontaktech nemohla přispět k eskalaci rodičovského konfliktu.

Soud by o zapojení OSPOD do výkonu rozhodnutí neměl rozhodovat automaticky, ale měl by důsledně zvažovat, co reálně může asistence OSPOD při daném úkonu přinést potřebám dítěte, když **pracovníci OSPOD nejsou a ani nemají být terapeuti, krizovými interventy či mediátory, ale především sociálními pracovníky vyškolenými v metodách případové práce („case managementu“) s dítětem, které lze považovat za ohrožené, a jeho rodinou.** I v případě, že rodina v dané oblasti potřebuje asistenci, existují jistě vhodnější zdroje odborné pomoci, než je OSPOD, jehož primární úloha má být jiná, než je zajištění přímé odborné práce s rodinou. K tomu by OSPOD a stejně tak i soud měl využívat především služeb externích odborných subjektů.

5. Limity výdajů na mimořádné odměny zaměstnanců OSPOD hrazené z dotace na výkon SPOD

Mimořádné odměny náleží v souladu se zněním § 134 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“), za „úspěšné splnění mimořádného nebo zvlášť významného pracovního úkolu“. V případě odměn hrazených z dotace na výkon SPO se přitom musí vždy jednat o činnosti, které spadají do kompetence OSPOD. Ze strany MPSV bylo přistoupeno pro rok 2017 ke stanovení limitu roční výše těchto výdajů uznatelných vůči dotaci pro obce, které žádaly o doplatek dotace za rok 2017, a to ve výši 30 000 Kč pro pozici referenta, 40 000 Kč pro pozici

vedoucího oddělení a 60 000 Kč pro pozici vedoucího odboru, přičemž limity se vztahují vždy k úvazku 1,0 (při částečném úvazku byly limity poměrem kráceny). MPSV tak v případě žádosti obce o doplatek za rok 2017 a překročení uvedeného limitu krátilo požadovaný doplatek o částku přesahující nastavený limit.

Metodika k dotaci pro rok 2018 již stanoví limity uznatelných výdajů z dotace na výkon SPO připadajících na odměny pracovníků OSPOD nejen pro případy, kdy obec podává žádost o doplatek dotace za předchozí kalendářní rok, ale jako roční limit tohoto druhu výdaje pro všechny příjemce dotace.

Ke stanovení limitů výdajů na odměny vyplácené pracovníkům z dotace na výkon agendy SPO přistoupilo MPSV jednak z pozice poskytovatele dotace, který je zodpovědný za efektivní a hospodárné využití prostředků státního rozpočtu, a dále v duchu komentáře k zákoníku práce, který uvádí následující: *„Právní úprava neumožňuje poskytovat v rozpočtové sféře pravidelné odměny za standardní výsledky práce. Odměny lze poskytovat pouze jako mimořádné za splnění určitých konkrétních mimořádných nebo zvlášť významných pracovních úkolů, což by mělo být konkretizováno v písemném návrhu na přiznání či schválení těchto mimořádných odměn. Bližší postup při navrhování, schvalování i určování finančních limitů na mimořádné odměny zpravidla upravuje vnitřní platový předpis. Nesprávné je samozřejmě v praxi se vyskytující „pravidlo“ pravidelných čtvrtletních odměn či odměn na konci roku poskytovaných všem zaměstnancům jen za účelem vyčerpání použitelného objemu platových prostředků. (...) Dochází tak často nejen k diskriminačnímu jednání v odměňování, ale i k devalvací celé soustavy odměňování ve veřejné službě a správě z veřejných prostředků. Pokud vedoucí zaměstnanci odůvodňují poskytnutí mimořádné odměny značným rozsahem přesčasové práce u odměněného zaměstnance, porušují tak zákoník práce, který řeší odměňování práce přesčas kogentním způsobem jinak a navíc často tím zakrývají další porušení zákoníku práce o maximálních limitech práce přesčas. Zároveň tím neúnosně navyšují průměrné výdělků pro náhrady platů podřízených odměněných zaměstnanců.“*

Zákoník práce nelimituje výši odměn přiznaných jednotlivým pracovníkům zaměstnavatelem, pokud však odměny přiznané pracovníku OSPOD překročí limity stanovené metodikou pro příslušný rok, je nutné tyto výdaje hradit z jiných zdrojů obce.

6. Úhrada nákladů na průběžné vzdělávání sociálních pracovníků OSPOD, které překračuje povinný rozsah daný kritériem 6c) standardů kvality SPO

V rámci řízení o doplatcích dotace na výkon SPO za rok 2017 došlo k nepřiznání prostředků v odpovídající výši u těch žadatelů, kteří uhradili z dotace více než 6 pracovních dnů průběžného vzdělávání pracovníka OSPOD v kalendářním roce formou účasti na kurzech akreditovaných MPSV (v přepočtu na vyučovací hodiny je stanoven limit v rozsahu 48 hodin). Tento limit týkající se úhrady maximálně

6 pracovních dnů je stanovený v části VIII, A) Osobní výdaje, v bodu 8 Metodiky pro rok 2017.

Pro rok 2018 je již Metodikou umožněno hradit z dotace také výdaje na vzdělávání pracovníků OSPOD nad rámec povinného rozsahu průběžného vzdělávání 6 pracovních dní v kalendářním roce podle kritéria 6c) standardů kvality SPO, tj. je možné v rámci přiznané dotace na rok 2018 hradit i účast na dalších vzdělávacích kurzech akreditovaných MPSV, avšak pouze za podmínky, že příjemci na úhradu těchto výdajů vystačí prostředky v rámci poskytnuté dotace. Na výdaje za průběžné vzdělávání, které překračuje rozsah 6 pracovních dní formou účasti na kurzech akreditovaných MPSV, nelze žádat doplatek dotace.

7. Úhrada nákladů za účast pracovníků OSPOD na vzdělávacích kurzech bez akreditace MPSV

Z dotace na výkon SPO nelze hradit prohlubování kvalifikace úředníků územních samosprávných celků v rozsahu nejméně 18 pracovních dnů po dobu následujících 3 let podle § 17 odst. 5 zákona č. 312/2002 Sb. Dle tohoto zákona realizují takové vzdělávání vzdělávací instituce akreditované Ministerstvem vnitra (dále jen „MV“), a to prostřednictvím vzdělávacích programů s akreditací MV.

MPSV považuje tuto formu prohlubování kvalifikace za důležitou součást profesního rozvoje zaměstnance OSPOD, a to zejména z hlediska výkonu správních činností. Z hlediska kvality výkonu SPO však tato forma vzdělávání nesměřuje k rozvoji jeho kompetencí v oblasti sociální práce s ohroženými dětmi a jejich rodinami, která je pro výkon SPO stěžejní. Má-li tedy vzdělávací kurz pouze akreditaci MV, nelze jej hradit z dotace, neboť nesplňuje základní požadavek kritéria 6c), na základě něhož by měli pracovníci OSPOD absolvovat výhradně vzdělávací kurzy akreditované MPSV.

Výjimkou jsou však kurzy s „dvojitou“ akreditací, které kromě akreditace MV získaly také akreditaci MPSV, která je určitou garancí kvality a toho, že kurz svým zaměřením povede k rozvoji kompetencí pracovníka OSPOD důležitých pro sociální práci s cílovou skupinou. Dalším pozitivním efektem je i to, že tyto kurzy s „dvojitou“ akreditací směřují jak k naplnění požadavků vyplývajících z kritéria 6c), tak i k prohlubování jejich kvalifikace podle zákona č. 312/2002 Sb. V případě absolvování kurzů s touto „dvojitou“ akreditací je nutné pro průkaznost čerpání dotace na stanovený účel zajistit osvědčení o absolvování kurzu, na kterém je výslovně uvedena akreditace MPSV (tj. organizace vystaví buď jedno osvědčení, kde jsou uvedeny obě akreditace, nebo vystaví na jeden kurz zvlášť osvědčení s akreditací MV a druhé s akreditací MPSV).

Z dotace na výkon SPO je však možné v souladu s Metodikou hradit vstupní vzdělávání nových zaměstnanců OSPOD podle § 19 zákona č. 312/2002 Sb., na

základě něhož musí nový úředník absolvovat nejdéle do 3 měsíců ode dne vzniku pracovního poměru k územnímu samosprávnému celku a také výdaje spojené s přípravou a ověřením ZOZ zkouškou podle § 21 zákona č. 312/2002 Sb.

8. Úhrada ošatného, které je zaměstnaneckým benefitem

MPSV zaznamenalo čerpání dotace na výkon SPO na výdaje spojené s poskytnutím příspěvku pracovníkům OSPOD na tzv. ošatné za účelem plnění požadavků vyplývajících z vnitřních předpisů OÚ ORP na tzv. dress code, přičemž se jednalo o běžný občanský oděv.

Dle Metodiky k dotaci na výkon SPO musí *výdaje hrazené z této dotace přímo souviset s úkoly a povinnostmi plynoucími z ustanovení zákona č. 359/1999 Sb.* V části A) Osobní výdaje Metodiky jsou uvedeny jednotlivé druhy uznatelných výdajů z dotace pro daný kalendářní rok, přičemž výdaje charakteru zaměstnaneckých benefitů jako uznatelný výdaj zahrnutý nejsou. Podmínku dress code si stanovil u zaměstnanců samotný úřad v rámci svých vnitřních předpisů, nejedná se o zákonný požadavek výkonu SPO.

9. Úhrada výdajů spojených se zajištěním externího odborníka na revize standardů kvality SPO

Revidování standardů kvality SPO a jejich zavádění do praxe je z hlediska dotace na výkon SPO uznatelným výdajem, pokud je tato činnost zahrnuta do náplně práce zaměstnanců zařazených k výkonu SPO (úhrada je pak zahrnuta do osobních výdajů na tyto zaměstnance zařazené do OÚ ORP). Tyto činnosti však nelze hradit z dotace, jedná-li se o práci zadanou a vykonávanou externím zpracovatelem, ať na dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr nebo externí smlouvu či objednávku.

Z povahy věci by měli revizi standardů kvality SPO provádět samotní pracovníci OSPOD, neboť přímo poskytují SPO, znají nejlépe potřeby cílové skupiny i specifika výkonu agentury SPO ve správním obvodu obce s rozšířenou působností. Mají rovněž přehled o vnitřních předpisech úřadu i o jejich změnách, o postupech, které si tým pracovníků OSPOD přímo nastavil za účelem naplňování jednotlivých kritérií standardů kvality SPO. Díky této znalosti jsou schopni reflektovat, zda jsou vytvořená vnitřní pravidla funkční, odpovídají tomu, co potřebují při každodenní práci s cílovou skupinou i při běžnému provozu na pracovišti. Samotní pracovníci OSPOD jsou tak ideálními tvůrci změn vnitřních pravidel a postupů, které se v praxi neosvědčily a potřebují revizi. V tomto ohledu je nemůže zastoupit žádný externista, byť by disponoval vysokou odborností, protože nezná běžný chod pracoviště, fungování, pravidla a postupy uplatňované v týmu. Pokud by měli pracovníci potřebu získat náhled od nezaujatého nezávislého odborníka, mají možnost vnitřní pravidla diskutovat se supervizorem, jehož podporu by měl OSPOD v souladu s kritériem 6d) standardů pro pracovníky OSPOD zajišťovat.

S ohledem na výše uvedené není žádoucí revizi standardů svěřovat externím zpracovatelům. Standardy kvality SPO také nejsou novou záležitostí, při jejímž zavádění je potřeba zvýšená podpora externích odborníků. Předpokládá se, že se pracovníci OSPOD, kteří se jimi řídí od 1. 1. 2015, v tomto tématu už orientují, případně využívají podporu metodicky nadřízeného orgánu, tj. krajského úřadu. Z tohoto důvodu také nejsou z hlediska dotace na výkon SPO výdaje spojené se zajištěním externího zpracovatele revizí samotných standardů uznatelné.

10. Výdaje za účelem zajišťování preventivních aktivit externími subjekty

Některými ORP byly vykázány z dotace na výkon SPO výdaje za činnosti sjednané s externími subjekty při zajištění preventivních vzdělávacích akcí pro děti či na školách (výdaje za činnosti přednášejících, moderátorů). Realizátory těchto aktivit tedy nebyli přímo pracovníci OSPOD, kteří by je uskutečnili v rámci výkonu SPO, ale externí dodavatelé.

MPSV si je vědomo přínosu podobných preventivních vzdělávacích aktivit, tyto činnosti však přesahují účelovost dotace na výkon SPO a pro jejich financování by měly být využity jiné nástroje, např. zdroje z rozpočtu školy, obce, kraje či preventivně zaměřené dotační tituly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které svým charakterem více odpovídají těmto aktivitám. Z tohoto důvodu nejsou výdaje spojené se zajištěním preventivních akcí ze strany externích subjektů uznatelným výdajem.

11. Nákupy materiálního vybavení před koncem roku

Za nevhodné či neefektivní vynaložení finančních prostředků u obcí, jež žádaly o doplatek dotace za předchozí kalendářní rok, lze považovat výdaje spojené s nákupy techniky nebo kancelářského vybavení na konci roku, tedy v okamžiku, kdy mělo být obcím z čerpaných prostředků zřejmé, že na daný nákup nemají dostatek financí. V takovém případě musí obec zhodnotit, zda je pořízení vybavení v daném okamžiku nezbytně nutné k zajištění chodu OSPOD a výkonu práce jednotlivých pracovníků. V opačném případě by obec měla přistoupit k rozdělení nákupu do více let, případně celý nákup uskutečnit až v následujícím roce. Jestliže není takový výdaj důsledně ze strany žadatele vysvětlen a není objasněna jeho návaznost na kritéria standardů kvality SPO týkající se vhodných prostor, materiálního a technického zabezpečení výkonu SPO v konkrétních podmínkách obce, nelze považovat žádost o doplatek prostředků za opodstatněnou.

12. Nepřiměřený rozsah právních služeb na dohodu mimo pracovní poměr či externí smlouvu

V souladu s Metodikou na rok 2017 bylo umožněno čerpání dotace na výkon SPO na výdaje spojené s poskytováním právních služeb *OU ORP při výkonu*

opatrovnictví dítěte v rozsahu stanoveném v § 1 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, jedná-li se o případy vyžadující specifickou právní nebo jinou odbornou specializaci, která přesahuje rámec běžných odborných znalostí pracovníků OSPOD. Takovými případy může být např. soudní řízení o souhlasu s právním jednáním nezletilého dítěte, kterým se disponuje s majetkem dítěte většího rozsahu, soudní řízení o náhradě škody způsobené dítěti, dovolací řízení u Nejvyššího soudu, ve kterém musí být dovolatel přímo ze zákona zastoupen advokátem nebo notářem anebo za něj musí jednat osoba s právnickým vzděláním, nebo zastupování dítěte v trestním řízení, ve kterém má dítě postavení poškozeného. Dále se může jednat o výdaje na právní pomoc, která je OÚ ORP poskytována při výkonu funkce opatrovníka pro správu jmění dítěte nebo při výkonu funkce poručníka dítěte podle § 948 a násl. a § 928 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jestliže je předmětem opatrovnictví nebo poručenství správa jmění dítěte velkého rozsahu nebo zvláštní povahy.

MPSV zaznamenalo v čerpání dotace za rok 2017 případ, kdy byla uzavřena dohoda o pracích konaných mimo pracovní poměr na činnosti právního poradenství, výkon opatrovnictví a konzultační činnost pro OSPOD. Při kontrole časového rozsahu činností vykonaných právníkem však bylo zjištěno, že mají pravidelný charakter, což nasvědčovalo tomu, že právník nepracuje na vysoce specializovaných právních úkonech, pro jejichž výkon je potřebná právní specializace, ale vykonává klasické činnosti OSPOD, které spíše zakládají důvod pro uzavření klasického pracovního poměru s úřadem. Vzhledem k **rozsahu, obsahu a pravidelnosti vykonávaných** činností advokátem pro OSPOD lze usuzovat, že byl vztah mezi ním a úřadem pracovního charakteru obdobně jako tomu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, což by odpovídalo spíše uzavřené formě dohody o pracovní činnosti. V rozporu s tím však výše hodinové odměny odpovídala spíše cenám za využití externích právních služeb, což nelze považovat za efektivní využití prostředků ze státního rozpočtu.

Z předložených výkazů práce bylo také zřejmé, že se právník kontinuálně věnoval spíše případové práci a vykonával i některé úkony, které však již spadají do gesce sociálních pracovníků OSPOD jakožto koordinátorů případů (např. provádění místního šetření a zpracování souvisejících zpráv, ověření zdravotního stavu po zdravotním zákroku u dítěte, atd.). Takto vynaložené prostředky na činnost právníka, který však vykonává úkony, jež by měl standardně plnit sociální pracovník, nelze považovat za účelně vynaložené prostředky z dotace na výkon SPO. Z tohoto důvodu byla také v rámci řízení o doplatku přiznána obci pouze část nárokovaných výdajů. OSPOD by tedy měl externího právníka využívat pouze pro úkony, pro něž je potřebná jeho specifická odbornost.

Pokud OSPOD shledá, že ve své praxi dlouhodobě potřebuje vzhledem k počtu a náročnosti řešených případů potřebu podpory ze strany právníka, protože jím řešené případy vyžadují specifickou právní specializaci nad rámec běžných odborných znalostí sociálních pracovníků OSPOD, je v takových případech

efektivním řešením spíše vyjednat s vedením města a vytvořit v rámci struktury OSPOD pracovní pozici právníka, který bude stabilním zaměstnancem úřadu, za předpokladu, že bude naplňovat požadavky kritéria 5a) standardů kvality SPO (včetně požadavku na ZOZ). Zcela nevhodným přístupem je paušálně zajišťovat výkon opatrovnictví externí osobou, která do hloubky nezná okolnosti případu dítěte a jeho rodiny, má velice omezené o tom komunikovat s ostatními pracovníky OSPOD a celkově i uplatnit vůči dítěti vysoce individualizovaný přístup odpovídající jeho potřebám a celkovým okolnostem případu.

V souladu s Metodikou na rok 2018 lze hradit z dotace osobní výdaje zaměstnance na pozici právníka v pracovním poměru vůči úřadu. V první řadě je možné hradit výdaje spojené se zaměstnáním právníka na hlavní pracovní poměr, který je organizačně zařazen na OSPOD k výkonu SPO za předpokladu, že naplňuje všechny požadavky stanovené kritériem 5a) standardů kvality SPO (včetně požadavku na ZOZ na úseku SPO).

Dále je pro rok 2018 umožněno využít dotaci i na úhradu poměrné výše osobních výdajů spojených s využitím právníka, který je zaměstnancem úřadu organizačně zařazeným do jiného útvaru OÚ ORP než toho, který na úřadě odpovídá za výkon SPO (je např. zaměstnancem odboru právního), a to za předpokladu, že se do jisté míry prokazatelně podílí pro OSPOD na výkonu některých činností SPO. Metodika také vymezuje konkrétní činnosti podle zákona č. 359/1999 Sb., na nichž se může právník zařazený do jiného organizačního útvaru úřadu podílet:

- poskytuje právní pomoc při výkonu opatrovnictví dítěte, jehož opatrovníkem byl jmenován OSPOD, včetně pomoci při zajišťování výkonu funkce opatrovníka pro správu jmění dítěte,
- poskytuje právní pomoc při výkonu poručenství dítěte, u kterého vykonává OSPOD funkci veřejného poručníka,
- poskytuje právní pomoc při podávání návrhů soudu nebo při podávání odvolání proti rozhodnutí soudu,
- poskytuje právní pomoc nebo se jinak podílí na vedení správního řízení podle zákona č. 359/1999 Sb., zejména řízení o uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc, řízení o uložení výchovného opatření nebo řízení o uložení pořádkové pokuty,
- zajišťuje vedení řízení o přestupcích upravených v zákoně č. 359/1999 Sb., k jejichž projednání je věcně příslušný OÚ ORP;
- poskytuje právní pomoc při podávání oznámení orgánům činným v trestním řízení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu nebo při podávání oznámení jiným správním orgánům o důvodném podezření na spáchání přestupku,
- poskytuje právní pomoc v souvislosti s plněním povinností a oprávnění OSPOD podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže,

- poskytuje právní pomoc při výkonu práv OSPOD v řízení o přestupku, které je vedeno s mladistvým obviněným.

Způsob stanovení poměrné výše výdajů hrazených z dotace na výdaje spojené s tímto právníkem však musí být doložitelný a odpovídat jeho reálnému zapojení do výkonu SPO.

13. Úhrada odborných služeb zprostředkovaných klientům od externího poskytovatele

Metodikou k dotaci na výkon SPO pro rok 2017 byly pro čerpání prostředků dotace na zajištění odborných poradenských služeb stanoveny podmínky, podle nichž **nelze využívat dotaci na výkon SPO jako náhradní systém financování služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny v jednotlivých regionech**. S ohledem na účel a zaměření dotace má být úhrada odborných poradenských služeb pro tuto cílovou skupinu z dotace poslední možností financování, a to jen v určitých **ojedinělých případech**, kde prokazatelně není jiná varianta úhrady možná, protože ve spádové oblasti není zajištěna dostupnost služby pro klienta potřebné služby, která by byla klientům poskytována bezplatně.

MPSV si uvědomuje potřebu zajišťovat dětem a jejich rodinám návazné služby za účelem řešení jejich nepříznivé životní situace, které by měly i s ohledem na požadavek kritéria 14a) standardů kvality plynule navazovat na výkon SPO. Je potřeba se však na věc dívat z hlediska účelnosti vynaložených finančních prostředků a dlouhodobé udržitelnosti dotace. Ta má v první řadě pokrýt výdaje ORP spojené s výkonem přenesené působnosti na úseku SPO tak, aby byl zajišťován sociálními pracovníky OSPOD v potřebném rozsahu na celém území správního obvodu OSPOD.

Pokud obec na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny shledá, že je skutečně potřebné zajistit pro klienty odbornou službu, vždy musí bezpodmínečně postupovat v souladu s platnou Metodikou, která nastavuje následující postup:

- V prvním kroku OSPOD vychází ze seznamu poskytovatelů služeb pro ohrožené rodiny a děti, který by měl mít v souladu s kritériem 14a) standardů kvality SPO k dispozici, a průběžně by jej měl aktualizovat. Zde společně s klienty vyhledá potřebnou službu, přičemž hledá mezi poskytovateli služeb, kteří tuto službu poskytují bezplatně. Pokud takového poskytovatele najdou, ověří si, zda má volnou kapacitu na to klienty v blízké době přijmout.
- Zjistí-li OSPOD, že není pro klienta vhodná bezplatně poskytovaná služba dostupná v regionální síti či nemá volnou kapacitu, je OSPOD oprávněn se obrátit s konkrétní žádostí o pomoc při vyhledání vhodné pro klienty bezplatně poskytované odborné služby na krajský úřad. Kraj, který v řadě oblastí odpovídá za rozvoj sítě služeb (např. sociálních služeb) následně ověří, zda je odpovídající bezplatně poskytovaná služba zanesena do jím vedených registrů

subjektů - poskytovatelů služeb (např. do seznamu pověřených osob, katalogu sociálních služeb vedených krajem, registru poskytovatelů sociálních služeb, atd.), zároveň zda má subjekt kapacitu tuto službu v nejbližší době klientům bezplatně poskytnout.

- Pokud krajský úřad potvrdí dožadujícímu OÚ ORP, že v konkrétní oblasti opravdu není vhodná služba poskytovaná klientům bezplatně, ani nelze předpokládat její brzké zavedení, potom bude toto vyjádření pro obec podnětem pro zajištění služby mimo síť dostupných sociálních služeb hrazených z veřejných zdrojů. Obecně (s výjimkou opravdu naléhavých případů) nelze jako argument pro zajištění služeb z dotace na výkon SPO brát v potaz dlouhé čekací doby v případě dostupných bezplatných služeb.

Není možné určit obecná, „tvrdá“ a vždy platná kritéria, kterými by se krajské úřady měly řídit při posuzování dostupnosti bezplatných služeb v regionu. Obecně dostupná je samozřejmě taková bezplatná služba, kterou **na území kraje nějaký poskytovatel v daném čase reálně nabízí** a která je svým charakterem v případě konkrétních klientů opravdu **vhodná**. Pro posouzení dostupnosti lze jako kritérium dále volit **naléhavost řešení situace konkrétních klientů**. Obecným a plošně využívaným argumentem pro využití placených služeb však nemůže být skutečnost, že jsou v dané lokalitě u poskytovatelů bezplatných služeb dlouhé čekací lhůty. Dlouhé čekací lhůty u služeb jsou důvodem k využití placené služby pouze v konkrétním a skutečně naléhavém případě ohroženého dítěte, který vyžaduje akutní řešení.

Při volbě odborné poradenské pomoci pro konkrétní klienty je podstatné zvolit opravdu individuální přístup a důkladně zvažovat **vhodnost zvolené formy pomoci**. Mnohdy totiž OSPOD pro klienty zajišťuje ve velké míře služby psychologů, přestože by v konkrétním případě účel splnila vhodněji v území existující sociální služba. I v tomto vidíme roli krajského úřadu v situaci, kdy se na něj OSPOD obrací s žádostí o informaci o existenci bezplatné služby pro konkrétní klienty, tedy díky kompletnímu přehledu o síti služeb v regionu pomoci zkorrigovat navrhovanou formu pomoci a zvolit to nejvhodnější řešení pro konkrétní klienty.

Pokud se jedná o vyhodnocení **fyzické dostupnosti existující služby** pro konkrétní klienty, např. v situaci, kdy OSPOD nebo krajský úřad ví, že v území vhodná služba k dispozici je, ale nachází se například v sousedním okresním městě, i zde je třeba situaci každého klienta posuzovat individuálně a vyhodnotit možnosti rodiny cestovat, které se velmi často odvíjejí od finanční situace či od zdravotního stavu dítěte nebo rodiče, atd. Vyhledat placenou službu v bližším místě může být účelné v případě rodiny, která nemá dostatek prostředků na cestování nebo je pro ni cesta do vzdáleného místa z jiných objektivních důvodů neuskutečnitelná. V případě rodiny, která není omezena finanční situací a je schopna do vzdálenějšího místa i přes jisté překážky dojet, není důvodné hradit odborné služby z dotace jen z důvodu vzdálenosti. V tomto by bylo vhodné pro komunikaci mezi krajským

úřadem a OSPOD nastavit vzájemná pravidla, která by vymezovala, v jakých případech je vhodné se na krajský úřad obrátit.

Tento postup by měl být aplikován u každého jednotlivého případu, tj. jedno obecné stanovisko krajského úřadu o nedostupnosti vhodné bezplatně poskytované služby pro účely jejich úhrady z dotace na výkon SPO nestačí. Je třeba vzít do úvahy, že tato úhrada je možná opravdu jen v ojedinělých konkrétních případech a z tohoto důvodu je pro každý ojedinělý případ nutné vyžádat si od krajského úřadu vyjádření o dostupnosti bezplatně poskytované služby odpovídající potřebám klienta.

U služeb, které budou hrazeny z dotace, protože není regionu zajišťována tato služba jiným poskytovatelem bezplatně, je důležitá forma uzavírání smluv s externími poskytovateli. Tyto smlouvy není vhodné uzavírat s odborníky způsobem, který obec váže k využití výhradně služeb tohoto odborníka u všech potřebných klientů OSPOD (konkrétní odborníci by neměli mít na poskytování služeb klientům OSPOD monopol). I v rámci dlouhodobé smlouvy je třeba jednotlivé případy zadávat odborníkovi až na základě individuálního posouzení a vyhodnocení, zda neexistuje dostupná bezplatná alternativa nebo zda neexistuje vhodnější služba, která by pro konkrétního klienta představovala účelnější řešení.

Současně nelze připustit smlouvy, kdy je poskytovateli služby vyplácena paušální částka, např. za rok, čtvrtletí, bez ohledu na počet klientů OSPOD, kterým byly služby takto zajišťovány. Obec jako příjemce dotace přitom musí být schopna prokázat čerpání výdajů na jednotlivé činnosti na základě výkazů práce nebo jiných přehledů o vykonávaných činnostech externím subjektem.

V rámci řízení o doplatcích z dotace za rok 2017 nebyly přiznány prostředky čerpané na odborné služby v těchto případech:

- Nebylo u služby poskytované konkrétnímu klientovi doloženo vyjádření kraje o nedostupnosti poptávaných bezplatně poskytovaných služeb.
- Došlo k úhradě sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi poskytovaných podle § 65 zákona o sociálních službách, ačkoliv se jedná o službu, která je poskytovaná klientům na základě § 72 písm. g) uvedeného zákona bez úhrady, a její poskytovatel na její zabezpečení čerpal od MPSV dotaci pro poskytovatele registrovaných sociálních služeb. Poskytovatel tedy neměl po klientech, potažmo po OSPOD požadovat úhradu této sociální služby.
- Hrazení služeb odborné psychologické diagnostiky a tvorba zpráv o poměrech dítěte např. pro soud vytvářené externím dodavatelem odborné služby, kdy došlo k nahrazování činností, které by standardně měli vykonávat odborně způsobilí sociální pracovníci OSPOD, jakožto koordinátoři konkrétních případů ohrožených dětí, kteří odpovídají za průběh poskytování SPO konkrétnímu dítěti, a tudíž disponují největším rozsahem informací o poměrech dítěte. Předmětem zpráv nemá být psychologický posudek, k jehož zpracování

je potřebná odborná kvalifikace psychologa. Pokud by byl takový kvalifikovaný posudek potřebný, zadal by soud zpracování znaleckého posudku z oboru psychologie.

- Úhrada psychologických služeb, které překračují účel dotace a rámec činností daných zákonem č. 359/1999 Sb., kdy se jednalo o tyto případy:
  - Vyšetřování a testování dětí zaměřené na jejich školní úspěšnost, na základě něhož byly vytvářeny posudky pro školy (např. základní či střední), které by však měly využívat za účelem podpory školní úspěšnosti žáka služeb školních psychologů či odborníků ze školských poradenských pracovišť, případně by měli problémy spojené s docházkou do školy řešit v první řadě s výchovným poradcem školy a ideálně ve spolupráci se školním sociálním pracovníkem,
  - Úhrada asistovaného předávání dítěte mezi rodiči či mezi rodičem a pěstounem, kdy Metodika připouští úhradu služeb spojených se zajištěním asistovaných styků, a to pouze pokud jde o úhradu poradenství zaměřeného na přípravu dítěte/rodiče na asistovaný styk. Nelze však hradit přímou účast pracovníka poskytovatele této služby při styku rodiče s dítětem, neboť tuto činnost nelze považovat za poradenskou pomoc,
  - Účast externího psychologa na víkendových pobytech, které pro děti v evidenci pořádá OÚ ORP, přičemž psycholog využívá tento pobyt k diagnostice dětí a pro účely zpracování zpráv o poměrech dítěte.
  - Činnosti psychologa, který se jednak podílí na přímé práci s dětmi v evidenci OSPOD či pěstouny a současně jako nezávislý kvalifikovaný odborník poskytuje podporu a motivaci pracovníkům OSPOD při práci s klienty ve smyslu kritéria 6d) standardů kvality SPO. Podporu a motivaci pracovníkům OSPOD by měl poskytovat v souladu s kritériem 6d) standardů kvality SPO skutečně nezávislý kvalifikovaný odborník, který se nepodílí na přímé práci s klienty OSPOD, ani není vůči tomuto pracovišti v jiném vztahu tak, aby byl schopen přinést neutrální pohled na činnost pracovníků OSPOD. Tyto předpoklady psycholog spolupracující s OSPOD na případech nesplňuje, neboť se sám jako externí spolupracovník podílí na přímém výkonu SPO u dětí v evidenci OSPOD či pěstounů.
  - Využití služeb psychologů u dětí, které nebyly vedeny v evidenci ohrožených dětí OSPOD, neboť se nejednalo o ohrožené děti ve smyslu § 6 zákona č. 359/1999 Sb., ale o děti z rodin, kde probíhalo běžné nekomplikované rozvodové řízení. U těchto dětí, kde OSPOD vystupoval v roli kolizního opatrovníka, byly provedeny úkony jako psychologické vyšetření dítěte pro účely soudního řízení, přičemž se nejednalo o děti, které by bylo možné klasifikovat jako oběti psychického týrání ze strany rozvádějících se rodičů, kde by se už zakládal důvod pro poskytování SPO.

- Hrazení externích služeb, u nichž nebyla vedena evidence konkrétních činností (výkaz práce), které externí pracovník pro OSPOD vykonal na základě uzavřené externí smlouvy nebo dohod konaných mimo pracovní poměr. Nelze tedy prokázat účel využití prostředků.

Rozsah čerpání odborných poradenských služeb, zejm. služeb psychologů lze u některých obcí hodnotit jako výrazně nadprůměrný v porovnání s ostatními pracovišti OSPOD OÚ ORP napříč ČR, ačkoli z čerpání dotace v průběhu roku mělo být obcím zřejmé, že prostředky na výdaje nad rámec základního výkonu agendy SPO nebude možné pracovišti OSPOD hradit. Z podkladů předložených dotčenými obcemi například ani nevyplývá, z jakého důvodu bylo potřebné náhle zajistit nadprůměrné využívání psychologických služeb, když správní obvody OSPOD nespádají mezi regiony s vysokou mírou ohrožení dětí a současně nebyly v těchto oblastech zaznamenány nárůsty výskytu nějakého negativního společenského jevu, který by zde zakládal vyšší potřebnost využívání služeb psychologů.

14. Úhrada lékařského vyšetření žadatelů o zprostředkování NRP pro účely zprávy o zdravotním stavu žadatele

Neuznatelným výdajem je z hlediska dotace také úhrada lékařského vyšetření žadatelů o zprostředkování osvojení či pěstounské péče. Z § 21 odst. 5 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb. vyplývá, že je součástí spisové dokumentace OÚ ORP vedené o žadatelích o zprostředkování osvojení či pěstounské péče zpráva o zdravotním stavu předložená žadatelem. Z toho ustanovení však nelze vyvozovat, že má související lékařské vyšetření a zprávu hradit OSPOD z dotace na výkon SPO. V tomto případě má nést související náklady spojené s lékařským vyšetřením a se zpracováním zprávy samotný žadatel o zprostředkování NRP. Z hlediska dotace na výkon SPO to tedy není uznatelný výdaj.

15. Úhrada výdajů za sociální hospitalizaci v nemocnici

V rámci řízení o doplatku z dotace byl zaznamenán případ, kdy byly nemocnici z dotace na výkon SPO hrazeny výdaje za „sociální“ hospitalizaci matky s dítětem, z důvodu domácího násilí.

Tento výdaj je neakceptovatelný, neboť právní řád ČR nezná pojem „sociální“ hospitalizace, a z tohoto důvodu si ani nemůže zdravotnické zařízení nárokovat za samotný pobyt matky s dítětem ze sociálních důvodů úhradu. Matka nebo dítě (společně s matkou) by do zdravotnického zařízení mohly být přijaty pouze za předpokladu, že by byl k této hospitalizaci nějaký zdravotní důvod (např. úraz z důvodu fyzického napadení nebo psychiatrické onemocnění v důsledku psychického týrání, apod.). Potom by zdravotní péče poskytnutá matce či dítěti měla být hrazená ze systému veřejného zdravotního pojištění, případně lze některé nadstandardní služby poskytnuté zdravotnickým zařízením účtovat matce, která je bude hradit z vlastních zdrojů.

Samotná „sociální“ indikace „domácí násilí“ je pro přijetí matky s dítětem do nemocnice nedostatečná, jestliže nemělo domácí násilí dopad na zdravotní stav matky a dítěte, který vyžaduje hospitalizaci z důvodu poskytování zdravotní péče. Domácí násilí spíše zakládá důvod pro zajištění sociální služby pro matku a dítě, které se staly obětí domácího násilí ze strany OSPOD, a to např. ve formě služeb intervenčního centra podle § 60a zákona o sociálních službách.

16. Úhrada výdajů na inzerci oznámení o vyhlášení výběrového řízení na volné pracovní místo na OSPOD

Výdaje spojené s inzercí oznámení o vyhlášení výběrového řízení na volné pracovní místo na OSPOD v tiskovinách či v jiných médiích nelze považovat za uznatelné výdaje z hlediska dotace na výkon SPO, neboť se nejedná o realizaci úkolů v agendě SPO, které mají přímou vazbu na činnosti realizované OÚ ORP podle zákona č. 359/1999 Sb.

Realizace výběrového řízení jako podmínka vzniku pracovního poměru úředníka územního samosprávného celku na dobu neurčitou vyplývá pro OÚ ORP z § 7 zákona č. 312/2002 Sb. Inzerce by tedy měla být hrazena z jiných zdrojů úřadu.

17. Úhrada výdajů za lékařské prohlídky zaměstnanců

Výdaje za lékařské prohlídky zaměstnanců nejsou považovány z dotace na výkon SPO za uznatelné, neboť tyto výdaje přesahují účelovost dotace.

18. Úhrada provozních výdajů úřadu, které přímo nesouvisí s výkonem SPO

Metodika k dotaci na výkon SPO stanoví, že „dotaci nelze využít ke krytí výdajů, které **nesouvisí přímo s výkonem agendy sociálně-právní ochrany dětí a musely by být hrazeny i v případě, kdy by obecní úřad obce s rozšířenou působností danou agendu nevykonával**. Dotaci proto nelze využít například na výdaje na mzdy zaměstnanců podatelny, hospodářské správy, údržby, recepce a ostrahy budovy a výdaje na opravu budovy, revizi hasicích přístrojů, klimatizace, výtahů, elektřiny apod.“

Ve vyúčtování dotace za rok 2017 byly obcemi opětovně vykazovány výdaje nesouvisející s výkonem agendy SPO, konkrétně technické revize různého druhu, praní prádla, ostraha, odvoz a likvidace nábytku, pojištění budov, apod. Tyto výdaje však nelze z dotace na výkon SPO hradit.

19. Věcná vazba výdaje na kalendářní rok

Obecným pravidlem hospodárného a efektivního vynakládání prostředků čerpaných z dotace na výkon SPO je to, že by výdaje měly být vázány věcně k roku, na který je

dotace poskytována (až na výjimky, kde toto pravidlo nelze zajistit, zejm. v případě úhrady prosincových mezd, vyúčtování energií za předchozí rok, fakturací telekomunikací zpětně apod.).

Velmi častým případem, kdy dochází k porušení věcné souvislosti s rokem realizace výdaje, je úhrada výdajů za roční předplatné odborných tiskovin. Ta by měla být zajištěna v roce, na který je tiskovina objednávana, nikoliv několik měsíců před začátkem příslušného kalendářního roku.

Závěrem mi dovoluji připomenout, že je nezbytné, aby s výše uvedenými informacemi, stejně jako s aktuálním zněním Metodiky MPSV k čerpání dotace na výkon SPO, byli vždy seznámeni nejen pracovníci OÚ ORP zařazení k výkonu SPO, ale také ti zaměstnanci úřadu, kteří jsou odpovědní za řídicí kontrolu při schvalování realizace výdajů a příslušní pracovníci účetní či ekonomických odborů. Chybné postupy čerpání prostředků zejména na provozní výdaje (zahrnutí neuznatelných a neúčelových výdajů) z dotace SPO totiž poukazují na nízkou informovanost těchto pracovníků s Metodikou a mohou vést při kontrolách využití dotace na místě ke zjištění nedostatků v čerpání dotace.

S pozdravem

Mgr. David Pospíšil
zastupující ředitel odboru ochrany práv dětí

